

Tan Twan Eng

Grădina cețurilor din amurg

Traducere din limba engleză și note de
Irina Bojin

Capitolul unu

Trăia odată, pe un munte cu vârful pierdut în nori, un om care fusese grădinarul împăratului Japoniei. Puțini erau cei care auziseră de el înainte de război, dar eu mă număram printre aceia. Omul își părăsise căminul aflat pe tărâmul soarelui-răsare și se stabilise în regiunea muntoasă din centrul Malaeziei. Aveam șaptesprezece ani când sora mea mi-a vorbit de el și avea să mai treacă un deceniu până să urc în munți ca să-l gădesc.

Nu și-a cerut iertare pentru ceea ce ne făcuseră compatrioții lui mie și surorii mele. Nici în dimineața spălată de ploaie când ne-am întâlnit, nici cu alt prilej. Ce vorbe mi-ar fi putut alina durerea ori ar fi adus-o pe sora mea înapoi? Asemenea cuvinte nu existau. Iar el, spre deosebire de mulți alții, înțelegea acest lucru.

Treizeci și șase de ani s-au scurs din dimineața aceea, dar vocea lui încă îmi răsună în urechi, gravă și vibrantă. Amintirile ținute până acum sub cheie își croiesc drum spre suprafață, asemenea bucăților de gheață desprinse dintr-o banchiză. Când dorm, aceste sloiuri plutitoare își caută drumul spre lumina aducerii aminte.

Nemișcarea munților mă trezește din somn. O tăcere nemăsurat de adâncă: uitasem că așa e la Yugiri. Când deschid ochii, șoaptele casei se învârt prin aer. „O casă veche păstrează în ea un tezaur de amintiri“, mi-a spus Aritomo o dată.

Ah Cheong bate la ușă, rostindu-mi încet numele. Mă dau jos din pat și îmi pun halatul. Îmi caut mănușile, le găsesc pe noptieră, le pun și îi zic servitorului să intre. Îmi aduce, pe o tavă de cositor, un ceainic și o farfurie cu felii de papaya. O așază pe o măsuță, așa cum făcea pe vremea când trăia Aritomo. Se întoarce spre mine și spune:

— Vă urez să vă bucurați de o pensie îndelungă și liniștită, doamnă judecătoare Teoh.

— Da, se pare că ți-am luat-o înainte.

Din câte îmi fac eu socoteala, are cu cinci sau șase ani mai mult decât mine. Ieri, când am sosit, nu era aici. Îl privesc cu atenție, adăugând ceea ce văd la ceea ce știam deja. E un omuleț îngrijit, scund, mai mic decât ținam eu minte și completchel. Privirile ni se încrucișează.

— Te gândești la prima oară când m-ai văzut, nu-i așa?

— Nu la prima oară, ci la ultima zi. Ziua în care ați plecat, dă din cap pentru el însuși. Ah Foon și cu mine... nu ne-am pierdut niciodată nădejdea că veți reveni.

— Cum îi merge? întreb și mă aplec într-o parte ca să văd dacă soția lui e în spate, la ușă, așteptând să fie chemată.

Locuiesc la Tanah Rata și urcă în fiecare dimineață pe bicicletă până la Yugiri.

— Ah Foon s-a prăpădit, doamnă judecătoare. Sunt patru ani de atunci.

— Da. Da, așa e.

— Ar fi vrut să vă mulțumească fiindcă i-ați plătit facturile de la spital. Și eu vă sunt recunoscător.

Ridic capacul ceainicului și îl așez la loc, încercând să-mi aduc aminte cum se numea spitalul unde a fost internată. Numele îmi vine în minte: Spitalul Lady Templer.

— Cinci săptămâni, spune el.

— Cinci săptămâni?

— Peste cinci săptămâni se vor împlini treizeci și patru de ani de când domnul Aritomo ne-a părăsit.

— Peste poate, Ah Cheong!

Cam tot atâta vreme s-a scurs de când n-am mai venit la Yugiri. Oare bătrânul servitor mă judecă după numărul de ani de când n-am mai pus piciorul în casa asta, așa cum un părinte măsoară creșterea copilului creștând pe zid câte un semn în fiecare an?

Privirea lui Ah Cheong se îndreaptă spre un punct aflat deasupra umărului meu.

— Dacă nu mai doriți altceva... zice și dă să plece.

Îi spun pe un ton mai blând:

— Aștept un musafir în dimineața asta, la ora zece. Este profesorul Yoshikawa. Condu-l pe veranda camerei de zi.

Servitorul dă din cap și pleacă, închizând ușa după el. Mă întreb a nu știu câta oară cât știe, ce a văzut și a auzit în anii cât l-a slujit pe Aritomo.

Papaya e rece, de la gheață, întocmai cum îmi place. Storc o limetă deasupra și mănânc două felii. Apoi trag ușile glisante și ies pe verandă. Casa e ridicată pe piloni scurți, la jumătate de metru deasupra pământului. Jaluzelele de bambus trosnesc când le strâng sul. Munții sunt așa cum mi-i aminteam — prima rază a dimineții se prelinge peste povârnișuri. Pajiștea e acoperită de

crenguțe rupte și frunze veștede, umezite de rouă. Un gard de lemn ascunde această parte a casei de grădina principală. O parte a gardului s-a prăbușit. Ierburi înalte și-au croit drum printre scândurile podelei. Cu toate că eram oarecum pregătită, mă cutremur văzând paragina care domnește peste tot.

Peste gard, spre răsărit, se zărește o parte din plantația de ceai Majuba. Adâncitura văii seamănă cu palmele împreunate ale unui călugăr care așteaptă binecuvântarea zilnică. Cu toate că e sâmbătă, culegătorii de ceai lucrează de zor pe costișe. Azi-noapte a fost furtună și norii sunt încă agățați de vârfurile munților. Cobor de pe verandă pe o cărăruie îngustă din dale de argilă, umede și reci sub tălpile mele goale. Aritomo le luase dintr-un străvechi palat din Ayutthaya¹, acum năruit. Pavaseră curtea unui rege al cărui nume a fost de mult uitat. Dalele sunt tot ce-a mai rămas dintr-un regat dispărut a cărui poveste s-a pierdut pe veci.

Trag aer adânc în piept și îl dau afară. Văzând respirația cum se materializează în fața ochilor mei — o țesătură de aer care, doar cu o clipă în urmă, era înăuntrul meu —, îmi aduc aminte cât mă încânta pe vremuri acest mic miracol al naturii. Oboseala ultimelor luni mi se scurge din trup doar ca să mi-l umple din nou, aproape pe loc. Nu mă pot obișnui cu ideea că nu mai sunt nevoită să-mi petrec weekendurile citind vrafuri de apeluri sau străduindu-mă să țin pasul cu hârțogăria adunată în timpul săptămâni.

Mai respir de câteva ori cu gura deschisă, privind cum aburul se topește în aerul grădinii.

1 Oraș din Thailanda.

* * *

Secretara mea, Azizah, mi-a adus plicul cu puțină vreme înainte să ies din cabinet ca să mă duc în sala de judecată.

— Tocmai a sosit, e pentru dumneavoastră, Puan, mi-a spus.

În plic era un bilet de la profesorul Yoshikawa Tatsuji, prin care confirma data și ora la care urma să ne întâlnim la Yugiri. Scrisoarea fusese trimisă cu o săptămână înainte. Priveam scrisul îngrijit și mă gândeam dacă nu cumva făcusem o greșală când acceptasem să mă întâlnesc cu el. Chiar mă bătea gândul să-l sun și să contramandez întâlnirea când mi-am dat seama că el era deja pe drum spre Malaezia. În plic mai era ceva. L-am întors și pe birou a căzut un bețișor subțire de lemn, ceva mai lung decât palma. Lemnul era neted, închis la culoare, iar la vârf avea mai multe rânduri de striuri.

— Ce bețișor scurt-*lah*¹. E pentru copii, nu? a făcut Azizah, care tocmai intra în cameră cu un teanc de documente pentru semnat. Celălalt unde este?

— Nu e bețișor pentru mâncat.

Am stat acolo și m-am uitat la bețișor până când Azizah mi-a amintit că ceremonia pensionării avea să înceapă în scurtă vreme. M-a ajutat să-mi pun roba și am ieșit împreună pe coridor. A luat-o înainte, așa cum făcea de obicei, ca să-i prevină pe avocați că *Puan Hakim* se îndreaptă spre sală. Toată lumea o privea cu atenție, încercând să ghicească după expresia ei în ce dispoziție mă aflam eu. Cum mergeam în urma ei, mi-am dat seama

1 Sufix folosit în limba vorbită din Malaezia și Singapore pentru a întări o afirmație.

că era ultima oară când făceam drumul de la cabinetul meu spre sala tribunalului.

Ridicat cu aproape un secol în urmă, edificiul care adăpostea Curtea Supremă din Kuala Lumpur avea trăsăturile unei clădiri coloniale construite ca să dureze mai mult decât însuși imperiul. Tavanele înalte și zidurile groase păstrau răcoarea înăuntru până și în zilele cele mai fierbinți. Sala în care judecam eu era îndeajuns de mare cât să încapă patruzeci, poate chiar cincizeci de oameni, însă în acea după-amiază de marți avocații care nu veniseră din vreme se văzuseră nevoiți să se înghesuie lângă ușile din spate. Cu toate că Azizah mă înștiințase că veniseră mulți ca să asiste la ceremonie, când mi-am luat locul în scaunul de judecător, sub portretele regelui Agong și al reginei, am rămas uimită să văd atâta lume adunată. Când Abdullah Mansor, președintele Curții Supreme, a intrat și s-a așezat lângă mine, s-a lăsat o tăcere adâncă. S-a aplecat spre mine și mi-a șoptit la ureche:

— Încă nu e prea târziu să vă răzgândiți.

— Nu vă dați bătut niciodată, așa-i? i-am răspuns, zâmbind scurt.

— Și dumneavoastră nu vă răzgândiți niciodată, a oftat el. Știu. Dar nu mai puteți rămâne? Mai aveți doar doi ani.

Privindu-l, mi-a venit în minte după-amiaza când, în biroul lui, l-am anunțat că m-am hotărât să ies la pensie înainte de termen. De-a lungul anilor avuseserăm multe discuții în contradictoriu cu privire la interpretarea legii sau la chestiuni administrative, dar nu încetasem niciodată să-i respect inteligența, corectitudinea și devotamentul pe care ni-l arăta nouă, judecătorilor. În după-amiaza aceea era prima oară când își pierduse aplombul. Pe față i se citea tristețea. Știam că îmi va fi dor de el.

Uitându-se pe deasupra ochelarilor, Abdullah s-a apucat să le povestească celor adunați în sală viața mea. Din când în când arunca o propoziție în engleză, ignorând cu bună știință afișul care interzicea folosirea în tribunal a unei alte limbi decât malaeza.

— Doamna judecătoare Teoh a fost a doua femeie numită la Curtea Supremă, spunea el. Lucrează în acest tribunal de paisprezece ani...

Prin ferestrele mari, pline de praf, zăream un colț al terenului de crichet de vizavi și, ceva mai încolo, clubul Selangor, cu fațada în stil Tudor care îmi amintea de bungalourile din Cameron Highlands¹. Orologiul din turnul de deasupra intrării centrale a bătut rar ora, asemenea unei inimi care pulsa în pereții clădirii. Mi-am întors puțin mâna și m-am uitat la ceas: arăta 3 și 11 minute; orologiul nu mai mergea bine de multă vreme, de fapt de când fusese lovit de trăsnet cu ceva ani în urmă.

— ... puțini dintre noi, cei adunați aici, știu că, pe când avea nouăsprezece ani, a fost prizonieră într-un lagăr de concentrare japonez, spunea Abdullah.

Avocații au șușotit între ei, privindu-mă cu și mai viu interes. Nu pomenisem nimănui despre cei trei ani petrecuți în lagăr. Încercam să nu mă gândesc la vremea aceea și să-mi duc mai departe viața de zi cu zi, iar de cele mai multe ori chiar izbuteam. Doar când și când amintirile ieșeau la iveală, stârnite de o vorbă spusă de cineva ori de un miros simțit pe stradă.

— Când războiul a luat sfârșit, spunea președintele, doamna judecătoare Teoh a lucrat ca anchetator pe lângă

¹ Stațiune de agrement care se întinde pe 700 de kilometri pătrați, în munții Titiwangsa.

Tribunalul Crimelor de Război, în timp ce aștepta să fie admisă la drept, la Girton College din Cambridge. După ce a fost primită în barou, s-a întors în Malaesia în 1949 și a lucrat ca procuror adjunct aproape doi ani...

În primul rând, chiar în fața mea, erau așezați patru avocați britanici, cu costume și cravate aproape la fel de vetuste ca și ei. Cu treizeci de ani în urmă, când Malaesia devenise independentă, ei, împreună cu un număr de plantatori de cauciuc și funcționari publici, se hotărâseră să rămână pe loc. Englezii cei bătrâni păreau oarecum abandonați, ca niște pagini desprinse dintr-o carte veche și uitată.

Președintele și-a dres glasul și atunci mi-am întors ochii spre el.

— Doamna judecătoare Teoh mai are doi ani până la vârsta pensionării, așa că vă închipuiți cât de uimiți am fost când, cu două luni în urmă, ne-a anunțat că intenționează să părăsească Tribunalul. Hotărârile date de ea sunt recunoscute pentru limpezimea și eleganța frazelor...

Cuvintele erau din ce în ce mai înflorite, mai elogi-oase. Cât despre mine, eu eram departe, în alt timp, cu gândul la Aritomo și la grădina lui din munți.

Alocuțiunea a luat sfârșit. Mi-am îndreptat din nou atenția spre sală, sperând că nimeni nu băgase de seamă că fusesem cu gândul aiurea; nu se făcea să fiu neatentă tocmai la ceremonia propriei pensionări.

Am rostit și eu o cuvântare scurtă și simplă, după care Abdullah a încheiat ceremonia. Îi invitase pe câțiva dintre cei care veniseră să-și ia rămas-bun — membri ai uniunii baroului, colegi și parteneri din firmele de avocatură mai importante ale orașului — la o mică recepție

în cabinetul meu. Un reporter mi-a pus câteva întrebări și a făcut fotografii. După plecarea invitaților, Azizah a strâns paharele și farfuriile de hârtie pe jumătate pline cu mâncare.

— Să iei gogoșile picante, i-am spus, și cutia cu prăjiturele. Mâncarea nu trebuie risipită.

— Știu-*lah*. Întotdeauna mi-ați spus așa.

A pus mâncarea deoparte și a întrebat:

— Mai aveți nevoie de ceva?

— Du-te acasă. Încui eu, i-am spus, așa cum făceam la sfârșitul fiecărei ședințe de judecată. Și mulțumesc, Azizah. Pentru tot.

A netezit cutele robei mele negre, a atârnat-o în cuier și s-a întors spre mine.

— Nu a fost ușor să lucrez pentru dumneavoastră atâția ani, Puan, dar mă bucur că am avut acest prilej, mi-a mărturisit cu lacrimi în ochi. Avocații... erați aspră cu ei, dar v-au respectat întotdeauna. Ați știut să-i ascultați.

— Aceasta e datoria unui judecător, Azizah. Să asculte. Din păcate tocmai asta uită mulți judecători.

— Ei, dar nici dumneavoastră nu l-ați ascultat pe Tuan Mansor adineauri. Am văzut eu...

— Vorbea despre viața mea, Azizah, i-am zâmbit. Crezi că aș fi avut ceva nou de aflat?

— *Orang Jepun* v-au chinuit așa? a întrebat, arătând spre mâinile mele. *Maaf*, și-a cerut ea iertare, dar mi-a fost întotdeauna teamă să vă întreb. Nu v-am văzut niciodată fără mănuși.

Mi-am rotit încet încheietura stângă, parcă răsucind un mâner de ușă invizibil.

— Bătrânețea are și părțile ei bune, am zis, privind locul unde două degete ale mănușii fuseseră tăiate și cusute.

Dacă nu se uită prea atent, mulți își spun, pesemne, că sunt doar o bătrână fudulă care își ascunde artrita.

Am tăcut amândouă, neștiind cum să ne luăm rămas-bun. Apoi m-a apucat de mâna dreaptă, m-a tras spre ea și, până să mă dumiresc, m-a cuprins în brațe, strângându-le în jurul meu așa cum înfășori coca pe un făcăleț. După aceea mi-a dat drumul, și-a luat geanta și a plecat.

Rămasă singură, mi-am rotit ochii prin cameră. Rafurile de cărți erau goale. Lucrurile mele fuseseră împachetate și trimise la casa mea din Bukit Tunku — resturi luate de marea care se retrăgea. Cutii întregi cu reviste malaeze de drept și cazuistică britanică erau înghesuite într-un colț, pregătite să fie donate bibliotecii baroului. Doar pe un raft mai erau niște reviste, legate pe ani, cu cotoarele inscripționate cu auriu. Azizah îmi făgăduise că avea să vină a doua zi, să le pună în cutii și să le trimită.

Pe un perete era atârnată o acuarelă — casa copilăriei mele. O pictase sora mea și era singura lucrare de-a ei pe care o aveam, singura care scăpase din război. Am desprins-o din cui și am pus-o lângă ușă.

Vrafurile de dosare legate cu panglici roz, care de obicei erau înghesuite pe biroul meu, fuseseră împărțite celorlalți judecători. Când m-am așezat pe scaun, biroul părea mult mai mare decât îl știam. Bețișorul de lemn era tot acolo unde îl lăsasem. Prin ferestrele întredeschise vedeam cârdurile de ciori chemate înapoi în cuib de amurgul care se lăsa. Păsările înnegriseră frunzișul arborilor de angšana de pe marginea drumului și străzile răsunau de cârâitul lor. Am ridicat receptorul și am format primele cifre, dar m-am oprit, fiindcă nu-mi mai aduceam aminte restul numărului. Am răsfoit agenda cu

adrese, am sunat la Plantația Majuba și i-am cerut fetei care mi-a răspuns să-l cheme pe Frederik Pretorius. N-am avut mult de așteptat.

— Yun Ling? a întrebat, gâfâind puțin când a luat re-
ceptorul.

— Vin la Yugiri.

La celălalt capăt al firului s-a făcut liniște.

— Când?

— Vinerea asta, am zis și am făcut o pauză; trecuseră șapte luni de când nu mai vorbisem cu el. Te rog să-i spui lui Ah Cheong să pregătească cele trebuincioase prin casă.

— E tot timpul pregătită pentru venirea ta. Ah Cheong s-a îngrijit de toate. Dar, sigur, am să-i spun. Oprește-te la plantație când vii. Bem un ceai împreună și apoi te duc eu cu mașina la Yugiri.

— Încă mai țin minte cum se ajunge acolo, Frederik.

Din nou s-a lăsat liniștea între noi.

— Musonul a trecut, dar încă mai plouă. Să ai grijă cum conduci, a zis și a închis.

Din minaretele moscheii Jamek chemările la rugăciune s-au înălțat spre cer, au traversat râul și au vuit în tot orașul. Auzeam cum se golește tribunalul. Zgomotele îmi erau atât de cunoscute, că de ani de zile nici nu le mai băgam în seamă. Mi-a ajuns la urechi scârțâitul roților unui cărucior. Cineva — probabil Rashid, funcționarul de la registratură — ducea plângerile adunate în ziua aceea. În biroul altui judecător un telefon a sunat o vreme, apoi s-a oprit. Zgomotul ușilor trântite răsună pe coridoare; până atunci nu-mi dădusem seama cât de puternic era acest zgomot.

Mi-am luat servieta și am scuturat-o puțin. Era mai ușoară ca de obicei. Am împăturit roba de judecător și am

pus-o înăuntru. Ajunsă la ușa, m-am întors ca să mai privesc o dată biroul. M-am prins cu mâna de cadrul de lemn, conștientă că nu voi mai pune niciodată piciorul acolo. Am făcut un efort să mă stăpânesc, am stins lumina, dar am rămas pe loc, privind în întuneric. Am luat acuarela pictată de sora mea, am închis ușa și am răsucit de mai multe ori clanța ca să mă asigur că se încuiase. Am traversat coridorul slab luminat. De pe un perete mă privea o galerie de foști judecători, figurilor de europeni luându-le treptat locul cele de malaezi, chinezi și indieni, așa cum locul fotografiilor alb-negru era luat de fotografiile color. Am trecut pe lângă spațiul gol unde avea să atârne și portretul meu în scurtă vreme. La capătul culoarului se afla scara. Am coborât, dar în loc s-o iau la stânga, pe ușa spre parcare judecătorilor, am ieșit în grădina tribunalului.

Acea parte a clădirii îmi era cea mai dragă. Veneam deseori aici când voiam să chibzuiesc la aspectele legale ale unei decizii judecătorești pe care o redactam. Puțini judecători ajungeau în grădină, așa că de cele mai multe ori eram singură. Uneori, dacă se întâmpla să fie acolo grădinarul Karim, stăteam puțin de vorbă cu el, sfătuindu-l ce să planteze și ce să plivească. În seara asta eram singură.

Stropitoarele au pornit, împrăștiind în aer mirosul ierbii pârjolite de soare. Frunzele căzute din arborele de guava din mijlocul grădinii fuseseră adunate grămadă. În spatele clădirii, râurile Gombak și Klang își împleteau apele. Aduceau cu ele dinspre miazănoapte izul stătut al pământului din munții Titiwangsa. Cei mai mulți locuitori din Kuala Lumpur nu puteau suferi duhoarea, în schimb pe mine nu mă deranja să simt, în mijlocul orașului, mirosul greu al munților aflați la peste o sută saizeci de kilometri depărtare.